

TV 4: Sudoměř – rybníky Markovec, Řežabinec – naučná stezka – Pikárna – Putim

7–9 km

Doprava

- vlak Písek – Sudoměř
- vlak Putim – Písek

Popis trasy

Od železniční zastávky Sudoměř, kde násеп trati rozdělil rybník Potočný, se vydáme vlevo (ne přes trať) **po modré pásové značce** nejprve po silnici a po chvíli odbočíme na hráz rybníka Markovec a dojdeme na palouk s mohutnou sochou Jana Žižky z Trocnova. Zde mezi rybníky Prostředním a Škaredým se odehrála dne 25. března r. 1420 památná bitva. Došlo k prvnímu a vítěznému bojovému střetnutí malého husitského houfu se železnými pány katolické strany. Po prohlédnutí bojiště přejdeme na zelenou značku, která nás dovede po hrázi rybníka Škaredého na silnici, z které po několika metrech odbočíme doleva na polní cestu. Jsme u rybníka Velký Markovec. U rybníka v bahně se objevují listy rostoucí z nažloutlého oddenku puškvorce obecného, který je pokládán za léčivou rostlinu. Puškvorec byl dovezen z Turecka ve dvou exemplářích, ale brzo se rozšířil po celé střední Evropě. V nejbližším ostrůvku rybníku míval noru bobřík pižmový – ondatra, která po vysazení v roce 1905 na panství v Dobříši v několika parcích se brzy ve velkém rozšířila po střední Evropě. Na okolních polích nás překvapí velké množství ohlazených oblázků. Je to pozůstatek dna řeky, ale především sladkovodního jezera. Otava měnila v průběhu tisíců let své řečiště, přitom strhávala břehy a jindy zas vytvářela nánosy. V době třetihorní mezi Kestřany, Putimi a Ražicemi v prohloubené parovině vzniklo sladkovodní jezero. Kolísáním vodní hladiny jezera vznikly terasy složené z písku a jílu. Část vod jezera odvedla Otava.

Za rybníkem Velký Markovec půjdeme krátkou dobu společně s modrou značkou až k rozcestníku značek v poli. Dále budeme pokračovat **po zelené až do Putimi**. Překročíme silnici z Ražic do Lhoty a Kestřan. Po levé straně budeme mít návrší Velký vrch, který vystupuje od rybníka Řežabinec. Zde bylo nalezeno sídliště lovců za střední doby kamenné (5500–8000 let), germánská chata z let 0–200 let po Kr. a na výšině ze stejného období rozsáhlejší osada. V letním období nás u rybníka Řežabinec bude vítat kejhání divokých hus, ale především křičení tisíce racků. Kolem rybníka je rozsáhlý rákosový porost. Rybník Řežabinec o rozloze 104 ha je jediná národní přírodní rezervace na Písecku. Rybník vznikl na místě bažiny třetihorního jezera, když se ve čtvrtohorách kotlina opět zalila vodou. Botanicky nejvhodnější je jižní a východní břeh, v rákosinách hnízdí mnoho druhů kachen a jiných druhů ptactva. Najde se zde i nespočetné množství druhů hmyzu. Na východním břehu jsou významné tůně. Více se můžete dozvědět na přírodovědné stezce, která začíná na konci hráze a jde podél východního břehu a je popsána zvlášť pod **TV 5**.

Nechcete-li dále pokračovat do Putimi, po přejití přírodovědné stezky, pokračujte po východním břehu až k rybářské baště. Zde bydlel dědeček Jaroslava Haška a odtud pocházela i jeho matka. Hašek zde často pobýval, a proto znal tak dobře zdejší okolí. Odtud i jeho „Historky z ražické bašty“ (obsahují je Veselé povídky) vzniklé ze vzpomínek na dědova vyprávění o pytlácích ryb, o čeledínovi Matějovi, o protivínském řediteli panství.

Po dobré neznačené cestě podél trati dojdete přes silnici z Putimi do Ražic k nádražní budově ČD a vrátíte se do Písku vlakem.

Budeme-li pokračovat podle původního programu, půjdeme z konce hráze (vrátíme se sem z přírodní naučné stezky) vlevo na pahorek. Z něho máme krásný výhled na rybník, na vrch Zlatou horu nad Ražicemi a vzadu na hřeben, který tvoří od východu vrch Hrad (667 m) zvaný také jako Skočický vrch, dále Knížecí kámen (630 m) a Radovec (635 m). Nad námi je potom úzký lesík s kótou 397 m. Jeho název je Pikárna a je místem nejstarších archeologických nálezů na Písecku a to z doby až 300–100 tisíc let. Celkem bylo nalezeno několik tisíc kusů (přes 6000 kusů) kamenných nástrojů, k jejichž výrobě se používal kromě

TURISTICKÝ VÝLET TV 4

několika kousků křišťálu, výhradně pazourek přinesený z oblasti severně od Čech. Nejcenějším nálezem je zlomek ploténky břidlice s málo zřetelnou rytinou ženské postavy. Zajímavým nálezem jsou z černého leštitelného uhlí ozdoby, zpravidla součástí náhrdelníku. Cenným nálezem je atypický pěstní klín vyrobený z valounu křemene. Jako červené barvivo byla používána nučická seménková ruda nalezená v dílně i obydlí. Z Pikárny máme opět výhled na Písecké hory, Putim a les Hůrky. Přes dva mosty vejde do Putimi. Jeden je z mladší doby gotické, druhý – kovový – je technická památka. V Putimi doporučujeme především navštívit na vyvýšeném místě kostel sv. Vavřince, který je atypický svými dvěma loděmi a věží s pseudobarokní helmicí. Fara u kostela připomíná svými stavebními prvky bývalou tvrz. Na faru dojížděl J. Š. Baar, spisovatel a autor románu Jan Cimbur, o prázdninách ke svému strýci. U kostela navštívte hřbitov s kostnicí a hrobem jihočeského sedláka Jana Cimbury. Na prostém kříži jeho hrobu je napsána jeho charakteristika: *...byl to sedlák silný, bohatý a pilný. Rád měl v žití shoně lidí a pak – koně.* Zajdeme potom na putimskou návěs, kde v čele návsi je přestavěný Cimburův statek čp. 25. Blízký dům č. 15 měl být tvrzí. Jsou na něm zřetelné střílny a všechny starší stavební slohy. Před domem je smírčí kříž, nalezený v polích, kde sloužil jako přejezd přes příkop. S putimským prostředím se seznamoval i akad. malíř Jan Hála, který ilustroval Baarův román. V Putimi byl zatčen i dobrý voják Švejk, když hledal z Tábora cestu ke svému budějovickému regimentu. Putim opustíme cestou k nádraží po hrázi Podkostelního rybníka s dubovou alejí. Na konci hráze u nádraží od laviček u rybníka se podívejte na krásné panorama Putimi s kostelem. Před tím, než odbočíme z hráze k nádraží máme za železničním přejezdem počátek lesa Hůrky – školního polesí Střední lesnické školy v Písku. Sem, podle románu jel Jan Cimbur zachraňovat děti z hořícího lesa. Z putimského nádraží téměř každou hodinu odjíždí vlak do Písku.

Popis míst

Otava – viz příloha P 1

Putim – obec nedaleko soutoku Blanice s Otavou na východním okraji lesů Hůrky. První zmínka o obci je z opisu darovací listiny z roku 1092 kláštera na Ostrově u Davle. Po válkách husitských byla obec i s vesnicemi Hradištěm, Smrkovicemi, Semicemi až do zrušení poddanství v roce 1848 v majetku královského města Písku. Putimští však s tímto poddanstvím léta nesouhlasili a vykládali si na základě jednoho ustanovení z roku 1547, že patří píseckému děkanovi. V 17. století vyvrcholil odpor Putimských otevřenou rebelií a úmyslným zakládáním ohňů v lesích. O dalších podrobnostech se můžete dočíst v I. díle Sedláčkových dějin města Písku. V 18. století došlo k usmíření tak dalece, že město postavilo v Putimi pivovar, který byl v roce 1884 zrušen. O putimské škole je zmínka v píseckých dokumentech z roku 1697. Současná škola byla postavena ve 30. letech. Kostel sv. Vavřince, původně zasvěcený sv. Petru, je zajímavý svým vnitřkem. Má dvě lodě. Mezi oběma loděmi jsou dva lomené oblouky o nestejně síle. Svorník žeber je vyzdoben ve tvaru sedmilísté dvojité růže. V předbřlohorské době byl dvoulodní kostel užíván tak, že katolíci měli jižní loď a severní loď měli utrakvisté.

Adolf Heyduk ve své básni „U putimského kostela“ uvádí: *Tu jižní za chrám měli oplatkáři... a severní k svým modlitbám si vzali kališníci.* Na barokním oltáři býval obraz sv. Vavřince, který je dnes v píseckém muzeu. Obraz kostelu daroval španělský válečný dobrodruh Don Martin de Hoef Huerta. Huerta v Písku a okolí fanaticky šířil katolickou víru a učinil tolik zla, že lidé po jeho smrti s povděkem říkali: Huerta, poberta už je u čerta. V kostele je umělecky cenná barokní křtitelnice. Věž má neobarokní helmu z 19. století. Na hřbitově je kostnice z třicetileté války. Na zdejších hřbitově je pochován sedlák Jan Cimbur, který měl rád koně a také lidi. O jeho životě vypráví Jindřich Šimon Baar, který do Putimi zajížděl ke svému strýci. Román ilustroval malíř Jan Hála. Jan Cimbur se narodil v Semicích, kam ve svých pověstných faldovkách nosil rodičům ukázat vnoučata. Pak pracoval v Hradišti. Přijel na statek č. 25 u Pixů, kde se svou Marjánkou hospodařil. Na výminku č. 10 zemřel. Původní statek vyhořel v roce 1910 a najdete jej po přestavbě na návsi, kde je rovněž umístěna pamětní deska.

TURISTICKÝ VÝLET TV 4

K faře, která byla pokládána za pozůstatek putimské tvrze, přiléhá na východní straně špýchar, u vchodu s gotickým ostěním. Ve vsi se zachovalo několik domů se štíty pozdního lidového baroka a setkáme se tu i s lidovými plastikami a obrazy ve výklencích štítů. Jaroslav Hašek umístil do Putimi příběh z anabáze dobrého vojáka Švejka, kde byl strážmistrem Flanderkou zatčen. Jaroslav Hašek navštěvoval svého dědečka na blízké ražické baště a znal proto dobře zdejší okolí. Z Putimi je na 25 lidových písní. Mezi jinými: *Sedláče, pěkné koně máš, Ta kačena divoká, Zadudej dudáčku, Vychází sluníčko na putimské lesy, Pade, pade, pade rosička*.

Racek chechtavý – dožije se věku až 25 let, a přesto je jejich stav v poslední době přibližně stejný. Samička snese 3 vejce. V prvním roce života uhynie až 75 % mláďat na napadení parazity, klimatickými vlivy a také na nedostatek potravy, neboť jakmile se mláďe vzdálí z hnízda, víc než o okruh opsaný zobákem, není krmeno. Rybáři se dříve domnívali, že racek dělá velké škody na rybím plůdku. Průzkum však prokázal, že potravou racka je z 80 % hmyz. Racek je spíše průkopníkem moderního intenzivního způsobu rybníčního hospodaření. Tisíc racků pohnojí od května do srpna vodní plochu 395 kg trusu. Jeden kg ptačího trusu zvýší přírůstek kapřího masa o 5 kg.

Řežabinec – přírodovědná naučná stezka viz **TV 5**

Rybníkářství – viz příloha **P 6**

Sudoměř – jihovýchodně od vsi u soustavy rybníků Potočného, Markovce, Prostředního a Šilhavého došlo k památné bitvě husitů 25. března r. 1420. Jan Žižka musel opustit Plzeň a táhl s malým houfem asi 400 lidí včetně žen a dětí s vozy k Táboru. V oddíle byl i husitský hejtman Břeněk z Dolan a kněz Václav Koranda. Na Strakonicku byl sledován a stíhán vojskem maltézskeho velkopřevora Jindřicha z Hradce. Unikaje pronásledovatelům přebrodil Otavu a zamířil k Sudoměři. Zde se dozvěděl o dalším nepříteli, o královské jízdě císaře Zikmunda vedené mincmistrem Mikšem Divůčkem, který plenil husitský Písek. A tak se Žižka rozhodl postavit k obranné bitvě na hrázi mezi vypuštěným rybníkem Škaredým a protějším rybníkem Markovcem. Spojení pronásledovatelé napadli Žižkův oddíl nejen čelně, ale i přes vypuštěný rybník. Zatímco se o pevnou vozovou hradbu rozbíjely útoky panské jízdy, v bahně vypuštěného rybníka museli obrnění jezdcí sesednout z koní a bojovat pěšky. Husitští bojovníci se bili statečně při vědomí, že bojují za věc spravedlivou. V náhle podvečerní mlze se Panské vojsko mezi sebou samo pobíjelo a muselo nakonec s velkou hanbou odtáhnout. V bitvě padl statečný hejtman Břeněk z Dolan. Strakonický velmistr utrpěl v boji zranění na noze, na něž potom v krátkém čase zemřel. Žižka ponechal raněné v okolních vsích a druhého dne se vydal na cestu k Táboru. Na paměť husitského vítězství byla v blízkosti bojiště postavena 16 m vysoká socha ze žulových kvádrů Jana Žižky z Trocnova podle návrhu akademického sochaře Jana Koděta z roku 1920. V lesíku Bažantnice asi 1 km jihozápadně od pomníku stojí mohutný Žižkův dub. Po bitvě u Sudoměře byl tábořský hejtman Matěj Louda z Chlumčan ustanoven správcem města Písku, které pak dlouhou dobou zůstalo věrným kališnickým městem. Tyto události zobrazil M. Aleš na 2. obraze hotelu Otava v Písku, jak hejtman Matěj Louda vjíždí po kamenném mostě do Písku. Písecký hejtman je jednou z historických postav v posledním nedokončeném románu Aloise Jiráska „Husitský král“ připisovaný Augustu Sedláčkovi. Vítěznou bitvu husitů u Sudoměře popisuje Fr. Homolka v historickém románu „Za odvetou“, Václav Kaplický v románu „Kraj kalicha“.

Sudoměřské rybníky si zaslouží pozornost i z hlediska přírodního. Po delší přestávce hnízdí zde opět husa velká. Všude na rybnících se setkáte s rackem chechtavým. Mezi racky se objeví i rybák obecný, který na hladinu do vody padne z výše jako kámen s křídly přitisknutými k trupu. Nejen na hrázi rybníka Markovec, ale i v blízkém okolí, jsou krásně vzrostlé duby.

